

حقوق کار از دیدگاه بین الملل

مؤلف

داریوش مقامی نیا

www.ketab.ir

ویراستار

مجید مرادی ده مجنونی

انتشارات قانون یار

۱۴۰۰

سرشناسه	: مقامی نیا، داریوش، ۱۳۶۳ -
عنوان و نام پدیدآور	: حقوق کار از دیدگاه بین الملل / مولف داریوش مقامی نیا؛ ویراستار مجید مرادی ده مجنونی.
مشخصات نشر	: تهران: قانون یار، ۱۴۰۰.
مشخصات ظاهری	: ۱۱۸ ص.
شابک	: ۹۷۸-۶۲۲-۲۲۹-۵۶۵-۳
وضعیت فهرست نویسی	: فیبا
یادداشت	: کتابنامه: ص. ۱۱۳-۱۱۸.
موضوع	: کار -- قوانین و مقررات بین المللی Labor laws and legislation, International
شناسه افزوده	: مرادی ده مجنونی، مجید، ۱۳۵۹ -، ویراستار
رده بندی کنگره	: ۱۷۰۵K
رده بندی دیویی	: ۰۱۰۲۶/۳۲۴
شماره کتابشناسی ملی	: ۸۷۸۱۲۳۱
اطلاعات رکورد کتابشناسی	: فیبا

انتشارات قانون یار

حقوق کار از دیدگاه بین الملل

تألیف: داریوش مقامی نیا

ویراستار: مجید مرادی ده مجنونی

ناشر: انتشارات قانون یار

نوبت چاپ: اول-۱۴۰۰

شمارگان: ۱۱۰۰ جلد

قیمت: ۱۲۰۰۰۰ تومان

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۲۲۹-۵۶۵-۳

(تمامی حقوق مادی این کتاب محفوظ بوده و متعلق به انتشارات فرزاتگان دانشگاه می باشد)

مرکز پخش: تهران، میدان انقلاب، خ منیری جاوید، پلاک ۹۲ تلفن: ۵۲۶ و ۶۶۹۷۹۵۱۹

فهرست مطالب

پیشگفتار.....	۱۱
---------------	----

فصل اول

کلیات.....	۱۷
------------	----

بخش اول: تعاریف و مفاهیم.....	۱۷
-------------------------------	----

بند اول: تعریف حقوق کار.....	۱۸
------------------------------	----

بند دوم: ماهیت حقوق کار.....	۱۹
------------------------------	----

بخش دوم: بررسی مصالح اجتماعی هدف مشترک حقوق کار داخلی و بین الملل.....	۲۱
--	----

بخش سوم: کارآمدی و ناکارآمدی در حوزه حقوق کار بین الملل.....	۲۲
--	----

بند اول: تعریف کارآمدی.....	۲۲
-----------------------------	----

بند دوم: کارآمدی به عنوان یکی از شاخصه های حکمرانی مطلوب.....	۲۳
---	----

بند سوم: تحول در مفهوم حکمرانی.....	۲۷
-------------------------------------	----

بخش چهارم: تعریف و مفهوم حکمرانی مطلوب.....	۲۹
---	----

بند اول: مبانی تاریخی حکمرانی مطلوب.....	۲۹
--	----

بند دوم: ارتباط حکمرانی خوب و کارآمدی و اثربخشی.....	۳۱
--	----

بخش پنجم: کارآمد بودن اعمال قوانین بین الملل در حقوق کار و مولفه های آن.....	۳۲
--	----

بند اول: آثار اعمال کارآمد بودن بر قوانین بین الملل کار و نظم جامعه.....	۳۳
--	----

بخش ششم: عوامل ناکارآمدی قوانین بین الملل در حقوق کار.....	۳۴
--	----

بند اول: عوامل اجتماعی.....	۳۴
-----------------------------	----

بند دوم: عوامل فرهنگی و اخلاقی.....	۳۶
-------------------------------------	----

بند سوم: عوامل اقتصادی.....	۳۸
-----------------------------	----

بند چهارم: عوامل حقوقی.....	۴۱
-----------------------------	----

فصل دوم

تحولات جهانی در راستای پیدایش حقوق کار نوین.....	۴۳
--	----

بخش اول: گسترش به کارگماردن نیروی کار به طور وسیع در سطح جهانی.....	۴۳
---	----

بند اول: حوزه های توحل.....	۴۳
-----------------------------	----

- بند دوم: رقابت بین المللی ۴۶
- بند سوم: پایان جنگ سرد ۴۷
- بخش دوم: پیدایش حقوق کار فراملی ۴۸
- بخش سوم: تأثیرات حقوق جامعه اروپا بر پیکره حقوق کار ۵۰
- بخش چهارم: تحولات مرتبط با امنیت ۵۱
- بند اول: امنیت جسمی و روانی ۵۱
- بند دوم: امنیت اقتصادی اشتغال ۵۳
- بند سوم: فراتر از اشتغال وضعیت حرفه ای اشخاص ۵۴
- بخش پنجم: تحولات حقوق و آزادی های بنیادین و گفتگوی اجتماعی ۵۵
- بند اول: بررسی و شناخت حقوق بنیادین بشر ۵۵
- بخش ششم: آزادی بیان و گفتگوی اجتماعی در حقوق کار ۵۹
- بند اول: تعریف گفتگوی اجتماعی ۵۹
- بند دوم: شرایط اصلی تحقق گفتگوی اجتماعی سازنده ۶۰

فصل سوم

- تحولات بین الملل در حوزه حقوق و آزادی های مربوط به کار ۶۵
- بخش اول: بررسی ابعاد حقوقی آزادی کار ۶۵
- بند اول: حق کار کردن، انتخاب کار و تغییر کار ۶۷
- بند دوم: ممنوعیت کار اجباری ۶۷
- بند سوم: منع تبعیض در استخدام و اشتغال ۶۸
- بند چهارم: حق داشتن کار و اشتغال ۶۹
- بند پنجم: حق دریافت مزد برابر برای کار برابر ۷۴
- بند ششم: آزادی سندیکایی ۷۵
- بند هفتم: حق اعتصاب ۷۶
- بند هشتم: حق مشارکت کارگران در تعیین شرایط کار و مدیریت شرکت به طور جمعی ۷۹
- بخش دوم: حقوق رفاهی و کرامت انسانی در راستای حقوق کار ۸۰
- بند اول: شناخت دولت رفاه ۸۰

پیشگفتار

حقوق کار شاخه‌ای از حقوق عمومی داخلی است که به مطالعه قواعد و مقررات حاکم بر روابط کار می‌پردازد. حقوق کار بر کلیه روابط حقوقی که از انجام کار برای دیگری ناشی می‌شود و در هر مورد که اجرای کار با تبعیت نسبت به کارفرما همراه باشد، حاکم است و به عبارتی حقوق کار به بررسی، تجزیه و تحلیل و ارزیابی مقررات حمایتی و آمرانه‌ای می‌پردازد که ناظر به روابط تبعیتی کار می‌باشد و هدف آن تأمین امنیت، عدالت و نظم اجتماعی است. در معنایی دیگر می‌توان حقوق کار را «مجموعه قواعد حاکم بر روابط میان کارگر و کارفرما و نیز قواعد مرتبط با حقوق افراد، برای دستیابی به کار» تعریف نمود. باید توجه داشت که این قواعد معمولاً از نظام بین‌المللی، واره نظام‌های حقوقی داخلی شده‌اند؛ بنابراین با شناخت این حقوق، در نظام بین‌المللی می‌توان قواعد داخلی را غنی تر تدوین کرد. امروزه در قانون کار ایران و نیز در قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران، از بسیاری از این دستاوردهای بین‌المللی کمک گرفته شده است. در خصوص تعریف حقوق کار می‌توان گفت می‌توان به اشکال گوناگونی این رشته را توصیف کرد. «پل دوران»، از اساتید حقوق کار در فرانسه، بیان داشته است، حقوق کار، حاکم بر روابط حقوقی ناشی از انجام کار توسط یک فرد برای فرد دیگر می‌باشد. به نظر می‌رسد چنین تعریفی که تکیه بر جنبه حقوقی دارد می‌تواند تا حدی به تعریف جامع و مانع از این رشته نزدیک باشد. زندگی انسان از غارنشینی آغاز می‌شود که از آن زمان اطلاع دقیقی در دست نیست. ظاهراً کار بصورت جمعی انجام می‌یافته است.

آغاز کشاورزی مبدا تحول در زندگانی بشر به حساب می‌آید. بدین جهت روابط کشاورزی اولین رابطه‌ای است که بین افراد بشر در زمینه کار جمعی ایجاد شده است. قبل از آن افراد غارنشین به وسیله شکار زندگانی خود را می‌گذرانده‌اند، بعدها با توسعه شهرها مسئله برده و برده

داری بوجود آمد که از اشکال ناشایست رابطه کاری می باشد. با توسعه صنایع کوچک روابط کاری دیگری در زندگی بشر ایجاد گردید. روابط ساده کشاورزی قدیم نیز به شکل فئودالی درآمد. لکن انقلاب صنعتی خصوصاً پس از رنسانس زمینه تغییر اساسی در قوانین کار را بوجود آورد. ابتدا نمونه بارز این تحولات درمورد ساعات کار زنان و کودکان و جلوگیری از واگذار کردن کارهای سخت به این افراد بروز کرد. با وقوع انقلاب سوسیالیستی روابط کارگران با کارفرمایان و دولت شکل جدیدی به خود گرفت و این تحول بر قوانین کار کشورهای دیگر نیز اثر گذاشت. به طوری که امروز در قوانین بسیاری از کشورهایی که دارای نظام سرمایه داری می باشند نیز حفظ و حمایت از حقوق کارگران به خوبی مشاهده می شود. اولین قانون مدون در ایران به عنوان نظامنامه کارخانجات و موسسات صنعتی در سال ۱۳۱۷ تصویب شد بعدها یعنی سال ۱۳۲۵ و ۱۳۳۷ نخستین قانون کار در ایران به تصویب رسید که آیین نامه آن نیز در اردیبهشت ماه ۱۳۴۹ در شورای عالی کار تصویب شد پس از پیروزی انقلاب اسلامی پیش نویس قانون کار مدتها مورد بحث قرار داشت تا سرانجام در سال ۱۳۶۹ با اصلاحاتی که توسط مجمع تشخیص مصلحت نظام در آن بوجود آمد قانون مذکور تصویب شد. در حال حاضر این قانون در ایران در جریان اجرا قرار دارد. امروزه پدیده جهانی شدن اقتصاد بر سایر عرصه ها و از جمله علم حقوق نیز تاثیر گذار بوده است. یکی از شاخه هایی که در علم حقوق از این پدیده تاثیر بسیار پذیرفته، حقوق کار است. در این راستا روابط کار به واسطه تدوین مقررات گوناگون بین المللی از جمله کنوانسیون های بین المللی و..... تحول یافته و در اثر این پدیده به اکثر کشورهای جهان مقرراتی نفوذ و در آنها به اجرا در آمده است. افزون بر آن، در اثر فقدان نیروی کار کارآمد به خاطر تبدیل صنایع تولیدی به صنایع مبتنی بر تکنولوژی که از نتایج جهانی شدن اقتصاد به حساب می آید، بیکاری ساختاری ایجاد شده است. یکی از نکاتی که به عنوان هدف سازمان بین المللی کار در مقدمه اساسنامه آن ذکر شده است «دفاع از منافع کارگرانی است که در خارج به کار اشتغال

دارند. در اجرای این هدف چند مقاوله نامه و توصیه نامه به وضع کارگران خارجی و مهاجر پرداخته، مقرراتی درباره این کارگران تدوین نموده اند که برخی به مسائل تأمین اجتماعی مربوط می شوند و برخی جنبه کلی تری دارند. اما علاوه بر این دو دسته سند که به طور خاص مسائل کارگران خارجی و مهاجر را مطرح می کنند، در برخی از مقاوله نامه های دیگر نیز به طور صریح یا ضمنی شمول آنها به کارگران خارجی و مهاجر پیش بینی شده است. منابع حقوق کار منابعی هستند که در تنظیم روابط کارگری و کارفرمایی اثر مستقیم و بلاواسطه داشته و هریک از طرفین یا اشخاص ثالث یا دادرس می توانند به منابع مذکور استناد نمایند. این منابع عبارتند از:

۱. قانون اساسی: در کشورهایی که قانون اساسی نوشته و مدون دارند، معمولاً این قانون که در رأس سلسله مراتب قوانین است رؤس اهداف و سیاست های کلی نظام را در مورد اشتغال و مسائل کار و کارگری بیان می دارد. اصل ۲۹ قانون اساسی دولت را مکلف ساخته است تا از محل درآمدهای عمومی یا درآمدهای حاصل از مشارکت مردم، خدمات و حمایت های مالی را برای یکایک افراد جامعه فراهم آورد. یکی از اصول مهم قانون اساسی که به منظور تحقق عدالت اجتماعی و اجرایی کردن سیاست های رفاهی کشور مصوب شده، همانا اصل ۲۹ قانون اساسی است؛ اصلی که ذیل عنوان «حق برخورداری از تأمین اجتماعی» شناخته می شود. برخورداری از حقوق بازنشستگی، بیکاری، از کاری افتادگی، بی سرپرستی، در راه ماندگی، حوادث و سوانح و نیاز به خدمات بهداشتی و درمانی و مراقبت های پزشکی به صورت بیمه و غیره که قانونگذار همه این حقوق را حقی همگانی دانسته است. مجلس شورای اسلامی در جهت تحقق اجرای اصل ۲۹ قانون اساسی، قوانین متعددی را نیز تصویب نموده و یکی از این قوانین، قانون نظام ساختار نظام جامع رفاه و تأمین اجتماعی تصویب شده در ۲۱ اردیبهشت ماه ۱۳۸۳ است.